

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLVI

Св. 1–2 (2015)

САДРЖАЈ

Чланци

Граматика и лексика

- О 'конјунктиву' и 'трансјунктиву' (ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ) 1–16
- Типологија речника српског језика II (Лингвистички параметри) (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ) 17–33
- Редупликација глаголског префикса *по-* у српском језику (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ) 35–50
- Студије српског језика у иностранству
- Преглед изучавања српског језика у Белорусији (МИКИТА В. СУПРУНЧУК, ЉУДМИЛА В. ЛЕОНОВА) 51–62

Прикази

- Толковен речник на македонскиот јазик* (ДАРИНКА С. ГОРТАН ПРЕМК) 63–66
- Јасна Влајић Поповић, *Речите речи: од земље до неба* (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ) 67–70
- Марина Николић, *Категорија степенена у српском језику: сложена реченица* (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 71–74
- Зборник радова са VI научног скупа младих филолога Србије *Савремена проучавања језика и књижевности VI/1* (МАРИЈАНА Р. БОГДАНОВИЋ) 75–79

Прилози

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика	
Нова српска граматика с наглашеним нормативним приступом	81–84
Поводом конструкције <i>za</i> + инфинитив у српском језику	85–87
Упутство за припрему рукописа за штампу	89–95

Прилози

Одлуке Одбора за стандардизацију српског језика

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе с јавношћу
и решавање неодложних питања
Ком. бр. 7 од 9. 5. 2014. године

НОВА СРПСКА ГРАМАТИКА С НАГЛАШЕНИМ НОРМАТИВНИМ ПРИСТУПОМ

Уводне напомене

За непуних петнаест година, под окриљем Одбора за стандардизацију српског језика, настали су језички приручници који представљају значајан помак у осавремењавању норме српског књижевног језика. Ти прилози су, истовремено, и део процеса стандардизације савременог српског језика. Захваљујући постојању Одбора за стандардизацију српског језика као најрепрезентативнијег тела трију академија, осам факултета с катедрама за српски језик и три старе културне и научне институције српскога народа (Матице српске, Српске књижевне задруге и Института за српски језик САНУ), израђен је *Правовис српскога језика* (1993, 1995, 2000, 2010). Само неколико година после оснивања Одбора за стандардизацију српског језика (1997), добили смо *Образни речник српскога језика* (2000), чији је аутор Мирослав Николић, члан Одбора. То је прва таква књига у српском језику и до сада најобимнија у целом словенском свету (преко 160.000 одредница и лема). Недуго затим, академик Иван Клајн, актуелни председник Одбора, објавио је две књиге из творбе речи у савременом српском језику, први део *Слањање и ипрефиксација* (2002) и други део *Суфиксација и конверзија* (2003). Урађена је *Синтакса савременога српскога језика, ипросја реченица* (2005) у редакцији академика Милке Ивић. У 2007. години добили смо једнотомни речник српског књижевног језика, а 2010. године урађена је и *Фонологија српскога језика* аутора Драгољуба Петровића и Снежане Гудурић. На крају, 2013. г.,

појавила се *Нормативна граматика српског језика* (Матица српска), академикâ Предрага Пипера и Ивана Клајна. Сада нису нерепална очекивања да ће то *целовито издање српске граматике с наглашеним нормативним приступом* подстаћи процесне објављивања и других језичких приручника, пре свега *морфологије српског језика*.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

У српском језику више од пола века, после две обимне књиге *описне* и *нормативне граматике* српскохрватског језика академика Михаила Стевановића, није било великих граматика с наглашеним нормативним приступом. Српски књижевни језик је, већ почетком двадесетог века, достигао ниво развијеног полифункционалног језика, тако да се та норма, углавном преко језика узорних писаца, задржала и до средине прошлог века. У међувремену, појавио се један број историчких дела мањег обима. Дела поменута у уводној напомени представљају значајан допринос осавремењавању нормне српског језика, а *Нормативна граматика српског језика*, која представља најновији чин тог процеса, има велики значај за српску лингвистику. У *Нормативној граматичкој* нема дискусије и дугих и широких расправа око различитих мишљења и ставова. На 582 странице дат је целокупан граматички систем српског језика, заснован на примерима из функционалистички разноврсног корпуса.

У овом делу описан је и нормиран граматички систем усклађен с актуелним стањем у српском књижевном језику. При томе се водило рачуна о томе да се полази од сазнања до којих је дошла наука о савременом српском језику, али и теоријских погледа на стандардни језик и ауторских виђења тих питања. Ова граматика има две нормативне и концепцијске одлике, што досад није било заступљено ни у српској ни у словенској граматичкој. С једне стране, у њој се исцрпно описују граматичке особине српског језика које аутори предлажу за књижевнојезичку норму, при чему се следи нормативистичка традиција српског језика. С друге стране, многобројне посебно издвојене напомене указују на случајеве одступања од такве књижевнојезичке нормне и у облику *прејорука* указује се на нормативно исправне облике.

Нормативна граматика није писана да буде законик, правилник, којим би се ускратила неке слободне изборне. У њој се примењује широка скала оцена нормативне исправности појединих граматичких појава у савременом српском језику. Ту су обрађени, између осталих, и примери које у говорном језику неретко чујемо, а које није увек лако нормативно оквалификовати, попут употребе глагола *требајти*, затим објашњена је употреба предлога *за* у конструкцијама с инфинитивом (*за очекивајти је, кафа за њонејти*) и сл. Наведени и други слични примери одступања од система имали су понекад критичке коментаре у језичким поукама, али тих примера и критичких коментара није до сада било у граматикама,

јер се сматрало да они припадају *језичкој култури*, као једној практичној лингвистичкој дисциплини. У *Нормативној граматици* указује се и на погрешну, а распрострањену употребу акузатива ближег објекта уз неке непрелазне глаголе, као што су примери: *џао физику*, *држава џала маџуру* или тзв. квазипасив *Марка се криџикује*.

У *Граматици* има много *најомена* које су у складу с актуелношћу самих језичких појава на које аутори скрећу пажњу. На основу тих напомена може се закључивати и о стању српске језичке културе, али и озбиљније него до сада размишљати о потреби *ефикасније* усаглашавања урађених језичких приручника, у којима има различитих решења када су у питању исте или сличне језичке појаве помињане у правопису, у речнику, у граматичким и стилистичким областима.

ОЦЕНЕ И ПРЕПОРУКЕ

Рецензенти *Нормативне граматике*, академици Јасмина Грковић Мејдор и Милорад Радовановић, високо су оценили приручник. По речима Ј. Г. Мејдор: „Ова вишеструко корисна књига одликује се равнотежом између прескриптивног и дескриптивног, што свакако није било нимало лак задатак, будући да српски (језички) стандард за собом има двовековну историју током које су поједини језички нивои били нужно изложени унутрашњим системским променама. Она истиче и то да ти процеси и даље теку, па наводи где се они уочавају данас у српском језику: „постакцентатски квантитет, имперфекат, плусквамперфекат пасива, деκлинација основних бројева, глагол *џребаџи*, неодређени придевски вид [...] такође одређује се и према процесима који су последица настојања да се језик вештачки мења, као и у случају фемининатива новијег порекла [...] књига је и баланс између традиционалног и модерног у примени научне терминологије“. Академик Радовановић истиче да је „књига од капиталног значаја за српску лингвистику и српску културу, настајала (је) на основу темељног знања и великог труда, од аутора најкомпетентнијих. [...] А ми смо сви овим важним издањем добили експлицитну норму за понашање у једној од најважнијих области људског, друштвеног и културног живота – у овом случају за наше споразумевање (српским књижевним / стандардним) језиком у његовом говореном и писаном лику“.

Одбор за доделу Награде „Пвале Ивић“ (при Славистичком друштву Србије) одлучио је да то признање за 2013. годину додели књизи академикâ Предрага Пипера и Ивана Клајна *Нормативна грамиџика српског језика*. Академик Слободан Реметић, председник Одбора, на свечаном проглашењу *Нормативне граматике* за дело које заслужује да добије ово високо признање, између осталог, рекао је: „То је данас допринос најважнијој литератури о савременом српском књижевном језику и

Нормативна граматика српског језика представља целовиту граматику српског језика с наглашеним нормативистичким приступом“.

Нацрт текста одлуке сачинили су Јован Вуксановић, секретар Одбора, Срето Танасић, потпредседник Одбора, чланови Ком. бр. 7, и Марина Николић, члан и секретар Ком. бр. 3. Одлука је усвојена на редовној, шеснаестој, годишњој седници Одбора за стандардизацију српског језика 25. 2. 2015. године.